

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВСП «Любешівський ТФК Луцького НТУ»

**Особистісне зростання педагога як
запорука успішної реалізації
методичної теми**

**Матеріали науково-практичного
семінару**

29 жовтня 2021 рік

УДК 004.9 (06)
К 89

***Рекомендовано до друку методичною радою ВСП «Любешівський ТФК
Луцького НТУ (протокол № 4 від 29.12.2021 р.)***

Особистісне зростання педагога як запорука успішної реалізації методичної теми: матеріали доповідей (тез) учасників науково-практичного семінару (29 жовтня 2021 року) / за наук. ред. кан. тех. наук А.В. Хомича, викладача-методиста Т.П. Герасимик-Чернової / упорядники Т.П. Кузьмич, Н.П. Літвинчук. – Любешів, 2021 р. – 45 с.

Особистісне зростання педагога як запорука успішної реалізації методичної теми. У збірнику висвітлено питання впровадження основних принципів особистісного зростання педагога, умов реалізації індивідуальної траєкторії професійного розвитку, роль компетентності та самоосвіти при формуванні педагогічної майстерності.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА САМООСВІТА ПЕДАГОГА

За Законом України «Про освіту» «педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру». Сучасна модель педагогічного працівника передбачає готовність до застосування нових освітянських ідей, здатність постійно навчатися, перебувати у творчому пошуку. Ці риси формуються в щоденній педагогічній практиці. Дуже важливо, щоб педагог зміг розгледіти, а іноді – відчутти здатність до творчості, вчасно дати поштовх, який спонукає бажання зробити кроку перед.

Професійна некомпетентність є значним недоліком у будь-якій професії, оскільки вона є причиною претензій та нарікань. Труднощі у педагога найчастіше виникають через зовнішні чинники. Вони залежать від рівня компетентності вчителя, а отже – від його освітньої та моральної підготовки до педагогічної роботи, його ставлення до обраної справи, покликання та рівня професійної придатності. Одним із найбільш ефективних засобів підвищення професійної компетентності педагога й дотепер є самоосвіта. Самоосвіта педагога — свідома діяльність з удосконалення своєї особистості як фахівця: адаптування індивідуально-неповторних рис до вимог педагогічної діяльності, постійне підвищення рівня професійної компетентності й неперервне вдосконалення рис своєї особистості. А оскільки навчити самого себе значно складніше, ніж когось, така діяльність передбачає методичний супровід. Він має бути багаторівневим і обов'язково — поступовим. Тут буде доречно розглянути «Принцип восьми само»: самооцінка, самооблік, самовизначення, самоорганізація, самореалізація, самокритичність, самоконтроль, саморозвиток.

Самоосвіта буде результативною тоді, коли буде правильно спланованою. Адже можна щодня гортати шпальти науково-методичної

пресичи спеціальних сайтів Інтернету, проте залишатися на низькому професійному рівні.

Навчання педагога має бути безперервним. К. Ушинський зазначав, що «вчитель живе доти, доки вчиться, тільки-но він перестає вчитися, у ньому вмирає вчитель». Самовдосконалення як соціальний процес базується на вимогах суспільства та професії до особистості фахівця. До того ж, «вимоги, які висувають до фахівця, мають бути вищими від тих можливостей, що має людина» (О. Бодальов).

Важливою передумовою процесу самовдосконалення є ставлення самого фахівця до вимог. Звісно, якщо він байдуже ставиться до них, про розвиток особистості не йдеться. Необхідно формувати самосвідомість людини як творчого фахівця. Зміст такої підготовки ґрунтується насамперед на гуманістичному уявленні про завдання професійної діяльності, бажаних рисах людини, зокрема її фахової свідомості та мисленні, творчих активних діях у межах компетенції.

Самовдосконалення відбувається в чотири етапи: самоусвідомлення та прийняття рішення щодо самовдосконалення; планування та вироблення програми самовдосконалення; безпосередня практична діяльність із реалізації поставлених завдань, пов'язаних із роботою над самим собою; самоконтроль та самокорекція цієї діяльності.

Самоосвіта педагога — це основна форма вдосконалення професійної компетентності, що полягає в засвоєнні, оновленні, збагаченні знань, узагальненні досвіду шляхом цілеспрямованої, системної самоосвіти, орієнтованої на саморозвиток і самовдосконалення особистості, задоволення своїх інтересів і об'єктивних потреб освітнього закладу.

Самоосвіта педагога не повинна зводитись до відновлення знань, які він здобув у ВНЗ, ідеться про ознайомлення з новітніми педагогічними та психологічними дослідженнями, пошук нових напрямів у методиці й організації навчально-виховного процесу, розгляд на високому науковому рівні педагогічних проблем, що спричиняють труднощі у практичній роботі.

Самоосвіта педагога в контексті його професійної самосвідомості є поступовою. Нині існує потреба в глибокому вивченні діяльності педагога з метою визначення рівня його професійної підготовки, компетентності, об'єктивного оцінювання його роботи. Сучасні педагоги мають розуміти, що бути фахівцем — означає бути в постійному пошуку, розвитку. Робота педагога вирізняється високою мобільністю, надзвичайною складністю, потребує від нього глибоких і різнобічних наукових професійних знань, умінь, навичок, що становлять основу професійної компетентності. Підвищення рівня професійної компетентності педагога — запорука успішного реформування системи освіти загалом.

Методика й техніка самоосвіти безпосередньо пов'язані з рівнем сформованості в педагогів системи основних педагогічних умінь: вивчити необхідну літературу та педагогічний досвід; виокремити з літератури та педагогічного досвіду основні актуальні положення, факти, явища, що підвищують теоретичний і методичний рівні педагога; дібрати з прочитаного та побаченого педагогом думки й методичні знахідки для апробації у своїй педагогічній діяльності; систематизувати й розробити науково-методичні узагальнення; упровадити досягнення психолого-педагогічної науки та педагогічної практики у свій досвід роботи з учнями.

Мета роботи над темами самоосвіти: систематичне підвищення педагогами свого професійного рівня.

Основні завдання самоосвіти:

- удосконалення теоретичних знань, професійної компетентності педагога, вихователя;
- опанування нових форм, методів, прийомів навчання й виховання учнів;
- вивчення та впровадження в практику педагогічного досвіду новітніх досягнень педагогічної, психологічної наук, нових педагогічних технологій;
- розвиток у навчальному закладі інноваційних процесів.

Тему самоосвіти визначають з огляду на методичну тему навчального закладу, труднощі самого педагога, специфіку його індивідуальних інтересів.

Існують індивідуальні, групові та колективні форми самоосвіти педагога. Ініціатором вибору форм є сам педагог, хоча на її організацію часто впливають інші: голови методичних комісій, курсів підвищення кваліфікації, що ініціюють і стимулюють діяльність педагога. Групові та колективні форми (діяльність методичного об'єднання, семінарів, практикумів), які організовує методична служба навчального закладу.

Форми представлення результату самоосвіти:

-Традиційні: доповідь; виступ на семінарі; виступ на педагогічній раді;

- виступ на засіданні методичного об'єднання;

- дидактичний матеріал;

- розробка пакета стандартного поурочного планування з теми чи групи тем;

- комплект дидактичного матеріалу з предмета; збірники практичних, контрольних робіт; розробка комплекту роздавального матеріалу з предмета; розробка тематичних класних годин, батьківських зборів чи позакласних заходів; розробка пакета конкурсного матеріалу для підготовки учнів; база даних питань і задач із предмета тощо.

Інноваційні: проект; розробка електронних уроків, посібників тощо; розробка пакета тестового матеріалу в електронних оболонках; створення особистої методичної чи предметної веб-сторінки; створення електронної бібліотеки творів художньої літератури згідно з програмами тощо.

Науково-методичні: методичний посібник; навчальний посібник; стаття до фахового видання; науково-методична розробка; методичний чи діагностичний кейс: створення термінологічного словника; творчий звіт тощо.

Показники успішної самоосвіти педагога: реалізується як процес пізнання, що передбачає не просте закріплення професійних знань і

засвоєння уже відомої наукової інформації, а має на меті здобуття нових наукових методичних знань, практичних навичок тощо;

є безупинною, збагачення знаннями може відбуватися на основі попередньої підготовки педагогів;

сприяє засвоєнню педагогом професійних знань у його практичній діяльності.

Передумови для продуктивної самоосвіти: реалізується потреба особистості в розвитку; педагог уміє визначити свої сильні та слабкі сторони, володіє способами самопізнання та самоаналізу, є відкритим до змін; учитель здатний до рефлексії, тобто діяльності особистості, орієнтованої на усвідомлення своїх дій, почуттів, до аналізу цієї діяльності та формулювання висновків; програма професійного саморозвитку, самоосвіти передбачає дослідницьку, пошукову, творчу діяльність; педагог готовий до творчості; існує зв'язок особистісного та професійного розвитку й саморозвитку. Чи готові ви до самоосвіти? Чи потрібно це вам?

І завжди пам'ятайте слова Джими Рона — всесвітньо відомого філософа бізнесу, який розробляв стратегії діяльності Соса-Сола, ІВМ, Хегох і був особистим бізнес-тренером Білла Гейтса: **«Формальна освіта допоможе вам вижити, а самоосвіта приведе вас до успіху».**

Перелік використаних джерел

1. Жорова І.Я., Кузьмич Т.О., Назаренко Л.М.. Самоосвіта педагога як умова підвищення його професійної компетентності : методичні рекомендації. – Херсон : РІПО, 2012. – 48 с.
2. Пікельна В.С. Управління школою./ В.С. Пікельна. – Х. : Видав. Гр. «Основа», 2004. - 220 с.
3. Радченко А.Є. Професійна компетентність учителя. / А. Є. Радченко. –Х. : Вид. група

*Кух Світлана Миколаївна,
майстер виробничого навчання.*

ПРОФЕСІЙНЕ ЗРОСТАННЯ, ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА САМОРОЗВИТОК ПЕДАГОГА

Проблема професійного становлення особистості є відображенням більш загальної проблеми співвідношення особистості і професії в цілому. Існують дві основні парадигми цієї взаємодії. Перша полягає в запереченні впливу професії на особистість. Прихильники цього підходу виходять з традиційного, що йде від давньогрецької ідеалістичної філософії, тези про початкову «професійність» людини. Це означає, що, обравши професію, особистість не змінюється протягом усього часу здійснення трудових функцій. Друга парадигма взаємодії професії й особистості характерна для більшості зарубіжних дослідників, і є загальноприйнятою у вітчизняній психології. Вона полягає у визнанні факту впливу професії на особистість і зміні особистості в ході професійного розвитку. Процес формування особистості професіонала отримав у вітчизняній психології назву професіоналізації. Професійний розвиток є невід'ємною частиною професіоналізації особистості. Він починається на стадії освоєння професії і триває на подальших етапах. Більш того, він не закінчується на стадії самостійного виконання діяльності, а триває аж до повного відходу людини від справ, набуваючи специфічну форму і зміст. Таким чином, професійний розвиток – досить складний процес, що має циклічний характер. Під час професійного розвитку людина не тільки вдосконалює свої знання, вміння і навички, розвиває професійні здібності, але може зазнати і негативний вплив цього процесу. Такий вплив призводить до появи різного роду деформацій і станів, що знижують не тільки професійні успіхи, а й негативно проявляються в «непрофесійному» житті. У психології педагогічної праці прийнято виділяти особливості особистості викладача, діяльності і педагогічного спілкування. При аналізі психології особистості викладача виділяють, перш за все, ті особливості, риси, прояви особистості, які

відповідають вимогам педагогічної професії, забезпечують успішне оволодіння повноцінної педагогічної діяльності, тобто здобувають професійно педагогічну значимість. Один компонент загальних здібностей, як я вважаю, треба розглядати окремо, як абсолютно обов'язкову передумову успішної навчально-виховної роботи. Це прихильність до студентів, яка характеризується серцевою прихильністю до них, бажанням, прагненням (і навіть життєвою потребою) з ними працювати. Прихильність викладача до студентів виражається в почутті глибокого задоволення від педагогічного спілкування з ними, від можливості проникнути у своєрідний юнацький світ, впливати на формування підліткової психіки, в уважному, доброзичливому і чуйному ставленні до них (але не в м'якотілості, безвідповідальній поблажливості і сентиментальності), в щирості і простоті поводження з ними. Список особистісних властивостей педагога досить суттєвий серед них: вдумливість, ввічливість, вимогливість, уважність, вихованість, вразливість, витримка і самовладання, гнучкість поведінки, громадянськість, гуманність, діловитість, дисциплінованість, доброзичливість, сумлінність, доброта, ідейна переконаність, ініціативність, щирість, колективізм, критичність, педагогічна ерудиція, політична свідомість, порядність, правдивість, принциповість, самокритичність, самостійність, скромність, сміливість, кмітливість, справедливість, прагнення до самовдосконалення, тактовність, почуття нового, почуття власної гідності, чуйність, емоційність та ін. Затвердження К.Д. Ушинського про те, що педагог живе доки вчиться, в сучасних умовах набуває особливого значення. Саме життя поставило на порядок денний проблему безперервної педагогічної освіти. А. Дістервег писав, маючи на увазі педагога: «Він лише до тих пір здатний насправді виховувати й утворювати, доки сам працює над своїм власним вихованням і освітою». Здатність «творити себе» відповідно до соціально-моральних ідеалів, в яких професійна компетентність, багате духовне життя та відповідальність стали б природними умовами людського життя, є найгострішою потребою дня. Професійний саморозвиток, як і будь-яка інша

діяльність, має в своїй основі досить складну систему мотивів і джерел активності. Зазвичай, рушійною силою і джерелом самовиховання педагога називають потребу у самовдосконаленні. Розрізняють зовнішні та внутрішні джерела активності саморозвитку. Зовнішні джерела (вимоги й очікування суспільства) виступають в якості основних і визначають напрямок і глибину необхідного саморозвитку. Викликана ззовні потреба педагога у самовихованні надалі підтримується особистим джерелом активності (переконаннями, почуттям обов'язку, відповідальності, професійної честі, здорового самолюбства і т.п.). Ця потреба стимулює систему дій з самовдосконалення, характер яких багато в чому зумовлюється змістом професійного ідеалу. На мою думку, коли педагогічна діяльність набуває в очах педагога особистісну, глибоко усвідомлену цінність, тоді і проявляється потреба у самовдосконаленні, тоді і починається процес саморозвитку. Для розгортання процесів саморозвитку велике значення має рівень сформованості самооцінки. Психологи відзначають два прийоми формування вірної самооцінки. Перший полягає в тому, щоб співвіднести рівень своїх зусиль із досягнутим результатом, а другий – співставити їх із думками оточуючих. Тому потрібно кожній людині, яка обрала педагогічну професію, сформувати у своїй свідомості ідеальний образ педагога.

Перелік використаних джерел

1. Бухлова Н. В. Керівництво самоосвітньою діяльністю викладача.
2. Коваль Т. І., Сисоєва С. О., Сущенко Л. П. Підготовка педагогів інформаційні технології у педагогічній діяльності: навчальний посібник. –К.: Вид.цент КНЛУ, 2009.
3. Киричук О.В. Основні принципи і структура організації виховного процесу– 1991.
4. Яворська Г.Х. Сутність проблеми формування особистості професіонала /Г. Х. Яворська, В. Є. Седлачек теорія і практика. – Одеса, 2002.

*Гладь Ольга Петрівна,
майстер виробничого навчання*

МОДЕЛЬ САМООСВІТИ ПЕДАГОГА

Самоосвіта майстра є необхідна умова професійної діяльності педагога. Суспільство завжди пред'являло, і буде пред'являти до педагога найвищі вимоги. Для того щоб вчити інших потрібно знати більше, ніж всі інші. І ці знання не повинні обмежуватися предметом і методикою його викладання.

Майстер повинен вчитися всьому постійно, тому що сама його робота пов'язана з постійним оновленням. Він перший стоїть на порозі завтрашнього дня. Вже не достатньо бути на уроці та поза ним актором, режисером, діловодом, диригентом, дипломатом, психологом, новатором і компетентним фахівцем. Модель сучасного педагога передбачає готовність до застосування нових освітніх ідей, здатність постійно навчатися, бути у постійному творчому пошуку. Ці якості не видаються додатком до диплома про педагогічну освіту, а формуються у щоденній педагогічній праці.

Самоосвіта - це потреба, яка захищає особистість від інтелектуального зuboжіння, це усвідомлений процес пізнавальної діяльності, це вдосконалення будь-яких якостей людини або його навичок.

Майстер повинен виразно уявляти, що самовдосконалення - це глибоко інтимний, особовий процес, який не терпить шаблонів, стереотипів, жорстких рамок і директивних вказівок. Здатність до самоосвіти не формується у педагога разом з дипломом або за наказом. Цьому теж треба вчитися. А оскільки навчити самого себе значно складніше, ніж когось, вона передбачає методичний супровід. Він має бути багаторівневий і обов'язково-поступовий.

Отже, самоосвіта майстра, педагога здійснюється при наявності таких ознак:

- самоосвіта як процес пізнання передбачає не просте закріплення професійних знань і засвоєння уже відомої наукової інформації, а має на меті одержання нових наукових методичних знань, практичних навичок;
- самоосвіта повинна бути безупинною, поповнення нових знань може здійснюватися на основі попередньої підготовки педагогів;
- самоосвіта повинна сприяти оволодінню педагогом професійних знань у його практичній діяльності.

Самоосвіта педагога буде продуктивною за наступних умов:

- в процесі самоосвіти реалізується потреба особистості у власному розвитку;
- майстер уміє визначити свої сильні та слабкі сторони, володіє способами самопізнання та самоаналізу, є відкритим до змін;
- володіє розвинутою здатністю до рефлексії (діяльності особистості, що спрямована на усвідомлення власних дій, почуттів, аналіз цієї діяльності та формулювання висновків);
- програма професійного саморозвитку, самоосвіти містить у собі можливості дослідницької, пошукової, творчої діяльності;
- майстер є готовим до творчості.

Основними напрями роботи самоосвітньої діяльності майстра є:

- професійний (предмет викладання);
- психолого-педагогічний (орієнтоване на учнів та батьків);
- психологічний (імідж, спілкування, мистецтво впливу, лідерські якості та ін);
- методичний (педагогічні технології, форми, методи і прийоми навчання);
- інтелектуальний (орієнтовано на поповнення загальноосвітніх знань);
- інформаційно-комп'ютерні технології (ознайомлення і придбання навичок роботи з новими технологіями);

➤ духовний (мистецтво театральне, образотворче, вокальне, танцювальне, фотографування, відео зйомка);

➤ охорона здоров'я і спорт (розвиток фізичної форми).

Принципи самоосвіти майстра:

➤ принцип цілісності (системність самоосвітньої діяльності).

➤ принцип діяльності (практична спрямованість роботи).

➤ принцип мобільності (відповідність змісту самоосвіти рівню професійної компетентності).

➤ принцип самореалізації (впровадження в життя своїх внутрішніх можливостей та здібностей).

➤ принцип самоорганізації (здатність особистості раціонально організувати свою діяльність).

Конкретний зміст і форми самоосвіти майстра залежать від багатьох обставин: віку, педагогічного стажу, місця проживання, предмету, що викладається, індивідуальних інтересів і захоплень, віку і рівня підготовленості учнів, з якими вчитель працює, атмосфери педагогічного колективу і так далі. Самоосвіта майстра – необхідна умова ефективності педагогічної діяльності. Організація самоосвіти майстра залежить від рівня його підготовки, визначення проблеми, мети вдосконалення його педмайстерності, вибору форм і способів узагальнення досвіду, опанування методики впровадження самоосвітньої діяльності через наступні етапи: *діагностичний, організаційний, практичний*.

Отже, самоосвіта майстра є основною формою підвищення професійної педагогічної компетентності, яка складається з удосконалення знань та узагальнення педагогічного досвіду шляхом цілеспрямованої самоосвітньої роботи. Як говорив В.Сухомлинський "Далеко не кожен стане вченим, письменником, артистом, далеко не кожному судилося винайти порох або велосипед, але майстром своєї справи має стати кожен".

Перелік використаних джерел

1. Бумагіна О. Самоосвіта викладачів // Завуч. — 2002.

2. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. — 2002.
3. Малихін О.В. Методичні рекомендації для формування майбутніх вчителів потреби в професійній самоосвіти – Кривий Ріг: КДПУ 2000
4. Зазюн І.А. Педагогічна майстерність.
5. Чернігова Л. Г. Надання допомоги педагогам у здійсненні самоосвітньої діяльності.

*Данилік Світлана Михайлівна,
викладач вищої категорії*

ВПРОВАДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

«Педагогічні та науково-педагогічні працівники
зобов'язані постійно підвищувати професійний рівень,
педагогічну майстерність, загальну культуру...»

Закон України «Про освіту»

Надання якісної сучасної освіти, неможливе без постійного професійного розвитку педагогічних працівників та їх відповідності нагальним потребам суспільства в процесі формування компетентнісного, усебічно розвиненого та конкурентоспроможного фахівця. Тому важливим фактором відповідності і досягнення успішної реалізації методичної мети є особистісне зростання педагога. Закон України «Про освіту» визначає самоосвіту, як інформальну освіту, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю.

В основу організації особистісного зростання мною як педагогом в коледжі покладено такі принципи:

1. Систематичність і послідовність самоосвіти через впровадження індивідуальних, колективних та цільових методів самовдосконалення і контроль професійного зростання;

2. Направленість зростання на практичну діяльність у відповідності до сучасних трансформацій суспільства, реформування системи освіти, розвитку технологій;

3. Комплексність зростання педагога через врахування психолого-педагогічних аспектів освітньої діяльності, а саме: педагогічна рефлексія, професійне вигорання.

Так як раніше зростання педагога зводилось до проходження курсів підвищення кваліфікації, то тепер підхід змінився і я маю комплексний план досягнення мети.

В моєму плані відображені колективні, індивідуальні та цільові форми самовдосконалення.

До колективних форм самоосвіти належать стандартні, для кожного закладу, форми:

- засідання педагогічної та методичної рад,
- науково-практичні семінари,
- тренінги, практикуми,
- педагогічні читання.

Яскравим прикладом реалізації колективних форм є вивчення особистого досвіду викладачів і майстрів виробничого навчання за окремими темами, з особливостями якого я ознайомлююсь під час:

- взаємовідвідування уроків;
- майстер-класів: Розробка електронного підручника (викладач Оласюк Я.В.); Практичних навичок (майстри виробничого навчання Хрупчик Є.З., Кух С.М., Гладь О.П., Кух Б.І.)

- тренінгів: педагогічне вигорання і методи його профілактики. (Герасимик-Чернова Т.П., Хитра І.О.)

- науково-практичних семінарів: «Роль міжпредметних зв'язків у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців»; «Формування професійної компетентності майбутніх фахівців: проблеми і перспективи»;

«Підвищення професійної компетентності педагогів як засіб підвищення ключових компетентностей учнів та студентів»;

- педагогічні читання на тему: В.О.Сухомлинський «Історія і учасність».

До індивідуальних форм відносяться курси підвищення кваліфікації, а саме за програмою «Практичне використання лакофарбових матеріалів ТМ «Sniezka», за видом «вебінар» (дистанційно) це і «Ефективна цифрова взаємодія з учнями в умовах дистанційного навчання. Онлайн-ресурси для урізноманітнення освітнього процесу», «Мотивація учнів шляхом власних досягнень вчителя», «Розвиток уваги на різних вікових етапах. Порушення уваги», «Урізноманітнюємо освітній процес за допомогою розробок. Відповідально використовуємо методичні розробки у освітньому процесі», тощо, участь у масових-онлайн курсах, міжнародних та всеукраїнських конференціях: теми статей і тез: «Скляна черепиця-новий виток енергозбереження», «Літракон – напівпрозорий (світлопропускний бетон) бетон», Сучасне комплексно-методичне забезпечення інтегрованих професій будівельної галузі», «Новітні BIM- технології в будівництві», тощо; обласних методичних об'єднаннях, вивчення психолого-педагогічної та наукової літератури, підготовка доповідей, публікацій, підготовка методичних розробок, електронних підручників, дидактичного матеріалу, тощо.

Але важливою формою особистісного зростання я вважаю введення цільової форми самовдосконалення. Цей вид формується під впливом наступних факторів:

1. «Креативне студентство» – переважна більшість студентів зараз має широкий спектр захоплень, нестандартне мислення, комунікативність практичних вмінь та SMART-знання. Тому я застосовую новітні технології, методи і підходи при проведенні уроку. Викладач має бути сучасним!

2. «Молодий спеціаліст» – склад циклової методичної комісії будівельного профілю поступово оновлюється і завдяки діяльності молодих викладачів і майстрів, хоча їх педагогічний досвід лише формується, але нове світосприйняття, нові технології, які вони використовують, нові тенденції,

які їм відомі завдяки іншому оточенню – є важливим фактором в обміні досвідом.

Отже, самоосвіта – це комплекс формування творчих та креативних здібностей і компетентностей викладача, а саме комунікативних, предметних, соціальних, математичних та інших. Тому сьогодні без самоосвіти і самовдосконалення аж ніяк.

Перелік використаних джерел

1. Вчитель: Самооцінювання /упоряд. Н. Мурашко. – К., 2007. – 128с.
2. Ганжа Н.В. Самоосвіта педагога як умова професійного розвитку *zh_I_niva_znan_42011 stor _37__1*.
3. Карамушка Л.М. Психологія освітнього менеджменту. / Л.М. Карамушка – К.: Либідь, 2004. – 424 с.
4. Самоосвіта педагога як умова підвищення його професійної компетентності (методичні рекомендації).
5. Соф'янець Е. Структура професійної компетентності сучасного педагога // Управління освітою. – 2006. - №17. – С.4-5

*Матюк Наталія Леонідівна,
майстер виробничого навчання*

САМООСВІТА ЯК БЕЗПЕРЕРВНИЙ ПРОЦЕС САМОРОЗВИТКУ ТА САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Актуальність дослідження. Педагог – основна дійова особа у реформуванні сучасної освіти. Змінюються орієнтири освіти – змінюється й сам педагог, змінюється мета й завдання його освітянської діяльності. Сучасний педагог має бути готовим до змін, а тому доволі актуальною є проблема неперервної освіти, спрямованої на професійне становлення, вдосконалення педагогічної майстерності й підвищення кваліфікації.

Мета статті – вивчити поняття — самоосвіта в процесі професійної компетентності педагога.

Виклад основного матеріалу. Самоосвіта визнається одним із найефективніших шляхів розвитку професійної компетентності, який зумовлює наступність, послідовність післядипломної освіти педагога.

Загальновідома істина: добитися успіху може лише той педагог, який постійно знаходиться на сучасному рівні знань, вільно адаптується до нових тенденцій життя.

Самоосвіта педагога є необхідна умова професійної діяльності педагога. Суспільство завжди пред'являло, і буде пред'являти до педагога найвищі вимоги. Для того щоб вчити інших потрібно знати більше, ніж всі інші. І ці знання не повинні обмежуватися предметом і методикою його викладання. Педагог повинен бути в курсі передових технологій, мати знання в різних сферах суспільного життя, орієнтуватися в сучасній політиці, економіці та інше. Педагог повинен вчитися всьому постійно, тому що сама його робота пов'язана з постійним оновленням.

Щороку до педагога приходять нові учні, що несуть із собою новий етап розвитку суспільства. Модель сучасного педагога передбачає готовність до застосування нових освітянських ідей, здатність постійно навчатися, бути у постійному творчому пошуку. Саме тому основною метою саморозвитку й самоосвіти педагога має стати досягнення бажаного рівня професійної компетентності.

Отже, кожен сучасний педагог має усвідомити, що самоосвіта – це потреба, яка захищає його від інтелектуального зубожіння, це усвідомлений процес пізнавальної діяльності, це вдосконалення будь-яких рис людини або її навичок, це постійний пошук, зростання, розвиток. Здатність до самоосвіти не формується у педагога разом з дипломом або за наказом. Цьому теж треба вчитися. А чи можна навчити творчості? Виявляється, ні: здатність до самоосвіти у дорослої людини можна розвинути лише у виняткових випадках.

Самоосвіта педагога – це провідна форма вдосконалення професійної компетентності, що полягає в засвоєнні, оновленні, поширенні й поглибленні

знань, узагальненні досвіду шляхом цілеспрямованої, системної самоосвітньої роботи, спрямованої на саморозвиток та самовдосконалення особистості, задоволення власних інтересів і об'єктивних потреб освітнього закладу.

Саморозвиток - ознака професіоналу високого класу. Не всіх педагогів можна віднести до цієї категорії, і в нашому педагогічному колективі такі теж є. Однак можна спонукати педагога зробити декілька кроків у своєму професійному розвитку.

Самоосвіта - самостійний спосіб отримання знань в певній галузі науки, мистецтва, техніки, політичного життя, культури, ремесла.

Самоосвіта - риса характеру наполегливих осіб, позбавлених з якихось обставин можливості отримати систематичні знання у відповідному навчальному закладі (бідність, дискримінація за національною чи релігійною ознакою, географічна віддаленість від освітніх чи культурних центрів, фізичне каліцтво при наявності доброї пам'яті і наполегливості в отриманні знань тощо). Самоосвіта в цих випадках ще й засіб виховання, загартування характеру, перевірка можливостей дорослішаючої особи. Самоосвіта — це навчання, яке планується та здійснюється самостійно. Самоосвіта – це безперервний процес саморозвитку та самовдосконалення педагогів. Самоосвіта педагога є основною формою підвищення педагогічної компетентності, яка складається з удосконалення знань та узагальнення педагогічного досвіду шляхом цілеспрямованої самоосвітньої роботи.

З чого ж треба почати? Перш за все, педагог має визначитися зі своїми інтересами. Саме вони повинні стати фундаментом його розвитку. Звичайно, можна змусити людину робити те, що йому не подобається, але в самоосвіті це буде мов крапля води, що подає у розпеченій пустелі на пісок - вона встигне випаруватися, навіть не досягнувши мети. Інтерес - це те, що задасть тонус всієї самоосвітньої діяльності.

Висновок. Отже, самоосвіта є одним із найважливіших способів підготовки педагога до професійної діяльності. І стимулювання потреби

майбутніх педагогів до професійної самоосвіти – важливе завдання вищих педагогічних навчальних закладів. У висновку зазначу, що чим більше інформації, методів та інструментів у своїй роботі використовує педагог, тим більше ефект від його роботи .

Показники ефективності педагогічної самоосвіти – це, перш за все, якість організованого вчителем навчально-виховного процесу та професійно - кваліфікаційний ріст педагога .

Перелік використаних джерел

1. Самоосвіта педагога як умова підвищення його професійної компетентності (методичні рекомендації).
2. Соф'янц Е. Структура професійної компетентності сучасного педагога // Управління освітою. – 2006. - №17. – С.4-5.
3. Педагог: Самооцінювання /упоряд. Н. Мурашко. – К., 2007. – 128с.

*Оласюк Валентина Сергіївна,
викладач спецдисциплін I категорії*

КОМУНІКАТИВНІСТЬ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА САМООСВІТИ ПЕДАГОГА

Серед ключових компонентів професійної компетентності викладача: інформаційної, предметної, психологічної, моральної, важливе місце посідає комунікативна компетентність. Оскільки саме комунікативна діяльність входить до складу ключових компетентностей, тому професійно-педагогічне спілкування є основним видом, засобом реалізації професійної діяльності педагога.

Комунікативність – це одна із головних рис особистості, яка формує індивідуальність цієї особистості, є основою педагогічної діяльності. Усі сучасні педагогічні концепції орієнтовані на рівноправне й гуманне спілкування та створення демократичних взаємин у педагогічному процесі. Таке спілкування має бути особливим: емоційно насиченим, з виховним підґрунтям, з особистісним індивідуальним підходом до студента тощо.

Комунікативність є тією рисою викладача, сукупністю його певних якостей, що сприяють отриманню, засвоєнню, використанню й передачі спрямованої на навчання й виховання студентів педагогічної інформації. Вона полягає у професійній здатності педагога до спілкування, стимулювання позитивних емоцій у співрозмовника й відчуття задоволення від спілкування.

Професійно-педагогічне спілкування – це система прийомів та засобів, що реалізують цілі та завдання педагогічної діяльності та організують, спрямовують соціально-психологічну взаємодію викладача та студентів. Під час педагогічного спілкування реалізуються комунікативний (обмін інформацією між партнерами по спілкуванню), інтерактивний (організація взаємодії) та перцептивні (сприймання один одного партнерами по взаємодії та встановлення взаєморозуміння) компоненти. Тобто, в структурі професійно-педагогічного спілкування можна визначити три елементи:

- 1) пізнавальний, який пов'язаний з процесом отримання та передачі інформації, що здійснюється як вербальними, так і невербальними засобами;
- 2) емоційний – відтворює перебіг спілкування на емоційному рівні;
- 3) елемент взаємодії – пов'язаний з процесом взаємної регуляції дій, поведінки партнерів по спілкуванню.

Компонентами професійно-педагогічної комунікативності викладача є:

- комунікабельність (здатність встановлювати й підтримувати контакти з іншими людьми);
- наявність постійної потреби в систематичному спілкуванні з дітьми в найрізноманітніших сферах;
- володіння потрібною інформацією та вміння оперувати нею;
- взаємодія загальнолюдських та професійних показників комунікативності;
- емоційне задоволення від спілкування;
- наявність здібностей до педагогічної комунікації, набуття комунікативних навичок і вмінь;

- здатність до досягнення взаєморозуміння та партнерської взаємодії.

Комунікативність викладача формується під впливом багатьох чинників.

Основними з них є особистісні:

- по-перше, педагогічна спрямованість, психологічна підготовленість, дисциплінованість, організованість,

- по-друге, пізнавальні складові, експресивні якості, управлінські властивості,

- по-третє, комунікативні знання, навички і вміння.

Педагог саме у ході спілкування має сприймати, розуміти й вивчати світ, середовище, розвивати процес пізнання студента, підтримувати прагнення до правдивості й щирості у стосунках, допомагати утримувати увагу студентам, позитивно впливати на інших людей і здійснювати самоконтроль. Серед важливих професійних комунікативних якостей педагога вчені виділяють готовність до відкритого й активного спілкування, делікатність, тактовність, контактність, емпатію, вміння швидко встановлювати контакт, комунікабельність, толерантність, вміння слухати, ораторські здібності.

Мистецтво спілкування – це прийоми й навички органічної соціально-психологічної взаємодії викладача й студентів, основою якої є обмін інформацією і здійснення виховного впливу за допомогою різноманітних комунікативних засобів, а також організація взаємин між вихованцями.

Розвивати навички спілкування, відточувати майстерність професійної комунікації, створювати світ відкритого і взаємного спілкування дає можливість викладання предмету. Адже, у контексті сучасного освітнього процесу, інноваційних технологій здобуття знань, саме комунікативна спрямованість заняття є важливою для того, щоб студенти читали й вивчали технічну літературу не задля оцінки, а вчилися отримувати потрібну інформацію, шукати вихід зі складного становища, самовдосконалюватися, обдуманно робити власний вибір у трудовій діяльності, обґрунтувати власну думку і вибір. А для цього викладач має провести оптимальне за структурою та ефективно у досягненні поставленої мети заняття. Воно має складатися з

таких навчальних ситуацій, містити такий навчальний матеріал і подаватися такими методами і прийомами, щоб, не переобтяжуючи студентів, домогтися найвищих результатів. На уроці викладач розвиває інтелект, творчі здібності здобувача освіти, формує її естетичні почуття», – зазначає Г. Токмань.

В умовах сучасних вимог до навчання викладач технічних дисциплін має ще й враховувати індивідуальне сприйняття практичного завдання здобувачами освіти. А. Фасоля зауважив, що на уроці мають бути створені позитивний настрій, відповідна мотивація, ситуація успіху, взаємопідтримки, переважання діалогічної форми спілкування, індивідуальної, парної та групової роботи.

Сучасне заняття «Економіка будівництва» та «Ціноутворення в будівництві» – це виконання багатокомпонентних цілей і завдань різноманітними методами, формами, прийомами, спрямованими на досягнення технічних та технологічних заходів в галузі будівництва. Для досягнення мети основою навчальної діяльності в процесі занять «Економіка будівництва» та «Ціноутворення в будівництві» має бути не лише розповідь викладача про економіку будівництва, а й поясненням ним взаємопов'язаних дисциплін таких як «Будівельне матеріалознавство», «Будівельні конструкції», «Технологія та організація будівельного виробництва», спільна – здобувачів освіти та викладача – робота над кошторисними документами для отримання результату.

"Слово на уроці, – наголошував В.Сухомлинський, – це стежечка до дитячого серця і найтонший інструмент, яким ми, педагоги, доторкаємося до вразливої душі. Викладач технічних дисциплін формує майбутніх спеціалістів.

Майстерність вихователя полягає в тому, щоб утвердити певне ставлення до того, що пізнається" [1, с. 411–414]. Адже, повноцінне спілкування можливе тільки тоді, коли кожен з учасників уважно вслуховується у висловлювання іншого, щоб зрозуміти його думку.

Кожен педагог, плануючи заняття, обирає найбільш вдалі методи чи форми роботи за визначеною темою, але завжди передбачає інші лінії перебігу заняття, бо заняття «Економіка будівництва» та «Ціноутворення в будівництві» – це розмови, дискусії, аналіз тих чи інших технічних рішень, мозкові штурми, ствердження або спростування технологічних процесів і рішень – це постійний процес спілкування.

З власного досвіду можу зазначити, що кожне заняття, яке передбачає активність, творчість студентів, можливість висловити власне бачення ситуації, технологічних рішень яке не завжди збігається з думкою і формулюваннями викладача, здатність подискутувати, відстояти свої погляди щодо порушеної проблеми, стане незабутнім і принесе задоволення від ефективності роботи як викладачу, так і, головне, здобувачам освіти. Засоби можуть бути різними, але головне і найважливіше – дозволити дитині висловитися, бути почутим.

Отже, педагогічна комунікація – це форма спілкування в освітньому процесі між педагогом та студентами, яка спрямована на формування і розвиток особистості, взаємне спільне вирішення різноманітних педагогічних завдань, створення умов для реалізації творчих здібностей та сприяння самовдосконаленню.

Перелік використаних джерел

1. Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина XIX-XXст.) / Упоряд.: Л.Д.Березівська та ін. - К.: Наук.світ, 2003. 418 с.
2. Наукові основи методики літератури : навч.-метод. посіб. / за ред. д-ра пед. наук, проф., члена-кореспондента АПН України Н.Й. Волошиної. – К.: Ленвіт, 2002. 344 с.

УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ У СИСТЕМІ НЕПЕРВНОЇ ОСВІТИ

Професійне самовиховання спрямоване на реалізацію педагогом себе як особистості. Прагнення до самовдосконалення, самоосвіта є важливими чинниками професійного зростання вчителя, що забезпечують розширення його творчих можливостей, пізнавальних інтересів та формування творчої індивідуальності.

Важливе значення для професійного зростання вчителя мають:

- оволодіння передовим педагогічним досвідом, пошуковою дослідною роботою. Унаслідок ознайомлення з діяльністю кращих педагогів та її аналізу вчитель глибше осмислює закономірності навчально-виховного процесу, вчиться педагогічно правильно сприймати кожен учинок дитини, знаходити причини конфліктів і способи їх розв'язання.
- систематичне вивчення філософської та психолого-педагогічної літератури, законодавчих актів держави про освіту, виховання та навчання; зустрічі з новаторами; участь у роботі методичних об'єднань, семінарів, конференцій, педагогічних читань тощо.
- ознайомлення з педагогічною пресою, радіо, телебаченням, Інтернетом. Вони швидко реагують на всі зміни, що відбуваються у системі педагогічної освіти та навчально-виховному процесі, ознайомлюють із досвідом педагогів-новаторів, науково-педагогічними новинками, матеріалами різноманітних зустрічей, конференцій тощо.
- ознайомлення із національною системою виховання, що втілює виховну мудрість українського народу, його кращих учених, прогресивні традиції українців у родинному вихованні, виховне значення українських народних звичаїв, традицій, свят, обрядів.

У процесі професійного самовиховання вчитель має відчувати свободу самовираження. Учительську діяльність не можна регламентувати і втиснути у рамки інструкцій. Лише за утвердження професійної свободи можлива ефективна організація процесу професійного зростання вчителя, що є своєрідним пошуком свого шляху, набуття власного "голосу", власного "почерку". Педагог, що володіє свободою самовираження, уміє керувати власним розвитком, може спрямувати свої творчі сили на пошук нових шляхів навчання і виховання учнів.

Учителю необхідно знати свої сильні і слабкі сторони, постійно формувати в собі внутрішній стрижень особистісного зростання, яке є неодмінною умовою досягнення професіоналізму.

Важливою складовою професійної діяльності сучасного педагога є самопізнання, зіставлення своїх особистісних особливостей із вимогами творчо-креативної педагогіки. Він має не лише володіти професійними знаннями та вміннями, а й уміти творчо змінювати свою особистість, спираючись на психологічні знання, духовно-моральні цінності суспільства та водночас зберігаючи власну індивідуальність. Усі перераховані вміння є складовими професійного зростання педагога.

Сучасний педагог має досконало опанувати засоби формування активної особистості, її стимулювання до самовизначення й самореалізації. А досягти цього можна лише за умови майстерного володіння мистецтвом самовдосконалення.

Педагог, який має свободу самовираження й уміє керувати власним розвитком, зможе спрямувати свої творчі сили і на пошук нових шляхів розвитку, навчання і виховання учнів.

Аби розуміти, у якому напрямі здійснювати саморух і як оптимально його спланувати, вихователю необхідно знати свої сильні і слабкі сторони, постійно формувати в собі внутрішній стрижень особистісного зростання, що є обов'язковою складовою досягнення високого професіоналізму. Це можливо за умови об'єктивного

самооцінювання, самоаналізу, самоконтролю у процесі педагогічного спілкування.

Тож одним з основних завдань педагога є вдосконалення професійно значущих якостей особистості: розширення світогляду, збереження і зміцнення професійного здоров'я, підвищення рівня методичної підготовки, формування своєї духовної культури, педагогічного мислення, творчості. Тому, визначаючи мету самовдосконалення, важливо відповісти собі не лише на запитання «Яким я хочу бути?», а й на запитання «Для чого я хочу таким бути?».

Особистісна зрілість кожного педагога проявляється в його умінні визначати свою «зону найближчого розвитку» у професійному значенні, тобто виокремлювати перспективні шляхи розширення зон саморозвитку.

- Крок 1. Самоаналіз діяльності – виявлення причини невдач і успіхів.
- Крок 2. Формування списку недоліків, які слід усунути, та рис характеру і якостей особистості, що потребують удосконалення й підсилення.
- Крок 3. Складання програми-максимум на рік (відвідування тренінгів, використання різних методів і прийомів самовпливу, робота над мовленням тощо).
- Крок 4. Складання програми-мінімуму – плану роботи над собою на місяць/тиждень/день з визначенням чітких термінів дій.
- Крок 5. Проведення самомоніторингу та зовнішнього оцінювання - щомісячне аналізування результатів діяльності та корегування програми самовдосконалення.

Процес фахового становлення педагогів у закладі має бути орієнтований на здібності і нахили кожного педагога, рівень його професійної підготовки, прагнення самостійно ознайомлюватися з інноваціями, аналізувати їх, зіставляти з власними можливостями. Тому кожен педагог сам буде власну модель самовиховання і саморозвитку.

Людина часто послуговується у своєму житті, іноді навіть не помічаючи цього, методами і прийомами самовиховання, зокрема такими як: самоаналіз, самозаборона, самозауваження, самопідбадьорення, самонавіювання, аутотренінг тощо. Саме вони часто спонукають людину до активних дій.

Методи саморегулювання

Дієве самовдосконалення передбачає постійний контроль над своїм психічним станом. Тому дуже важливо опанувати та повсякчас використовувати різні методи саморегулювання. Нижче докладно описані деякі з них.

Самонавіювання (аутосугестія) - це психічний вплив людини на саму себе, вироблення певних установок, психічних станів шляхом постійного повторення словесних формул чи виникання яскравих уявлень. У медицині лікарі використовують силу навіювання з метою надання допомоги хворим, особливо у тих випадках, коли хворий втрачає віру у видужання. За допомогою цього методу можна максимально мобілізувати свої сили і волю, набути навичок самовладання, тобто здатності діяти у ситуаціях, що дезорганізують людину і впливають на її емоційну сферу.

Якщо людина вдається до самонавіювання, то має вірити в нього. Сумнів чи критика можуть повністю зруйнувати дієвість цього методу. Можна навіювати собі, що не страшно спілкуватися з незнайомими людьми, виступати перед великою аудиторією, що без надмірних зусиль можна виконати творче завдання чи підготувати виступ до засідання педради. Слід лише частіше повторювати самому собі, особливо у стані розслаблення, спокою, і почнете в це вірити. Людина стає сильнішою якщо вірить у свої нереалізовані можливості, і значно слабшою – якщо опускає руки, думає, що не зможе подолати труднощі.

Сутність самопідбадьорення полягає у зміцненні віри в себе. У процесі самопідбадьорення використовують такі прийоми: самозаспокоєння; навіювання впевненості у досягненні мети; навіювання впевненості в собі;

рівняння на ухваленого героя, авторитетних людей (а їм як було?). Воно може мати форму самокритики. Тоді застосовують інші прийоми, як-от: зауваження на свою адресу (Чому розкис? Не будь розмазнею!); самокритика у присутності друзів та інших людей тощо.

Самопереконавання – це процес доведення собі необхідності формування якостей особистості, обов’язкових для власного вдосконалення або досягнення мети діяльності. Його застосовують у тих випадках, коли потрібно закріпити свої позиції. Щоб не втратити впевненості в собі, йому необхідно переконати самого себе, знайти аргументи на користь прийнятого рішення.

Самозмушування можна розглядати як різновид самопереконавання: людина змушує себе щось зробити з огляду на негативні результати, спричинені відсутністю дій. Без самозмушування не обійтися. Василь Сухомлинський щодо цього зазначав: "Постав над собою і сто вчителів - вони виявляться безсилими, якщо ти не зможеш сам себе примусити себе і сам вимагати від себе... А якщо ти не навчився примушувати себе робити так, як треба, ти не зможеш стати дисциплінованим громадянином, вольовою людиною".

Сутність самонаказу полягає у велінні самому собі. Це дієвий спосіб формування самовладання й уміння управляти собою навіть у найскладніших ситуаціях. Ефективність самонаказу, якщо він поєднується із самопереконаванням, тобто коли людина постійно знаходить нові докази й аргументи на користь виконання самонаказу.

Самосхвалення це своєрідне «прогладжування» самого себе, висловлювання задоволення собою від досягнутого успіху, зробленого.

Самозаохочення є нагородженням самого себе за досягнутий успіх. У деяких випадках для того, щоб закріпити позитивний емоційний стан від подолання певних труднощів, можна зробити для себе щось приємне (наприклад, піти на прогулянку чи відвідати театр). Таке самозаохочення

завжди посилює задоволення від досягнення певного успіху. До самозаохочення вдаються, коли потрібно подолати негативні риси характеру.

Самопокарання доречне і навіть необхідне, коли людина знає, що невдача у певній справі є наслідком її лінощів, байдужості, недбалості тощо. Тоді можна і «в куток себе поставити», заборонити собі щось бажане, приємне, але не слід займатись «самоз'їданням». Головне - винести урок із невдачі і дати собі слово більше не повторювати помилок.

Самоконтроль - це свідоме самостійне регулювання особистістю своєї поведінки, її мотивів і спонукань на основі виявлення відхилень від загальноприйнятих вимог у думках, вчинках, діях. Механізм самоконтролю охоплює самоаналіз, самооцінювання, самокритику, самообмеження.

Список використаних джерел

1. Педагог: Самооцінювання /упоряд. Н. Мурашко. – К., 2007. – 128с.
2. Ганжа Н.В. Самоосвіта педагога як умова професійного розвитку zh_I_niva_znan_42011 stor _37__1.
3. Карамушка Л.М. Психологія освітнього менеджменту. / Л.М. Карамушка – К.: Либідь, 2004. – 424 с.
4. Самоосвіта педагога як умова підвищення його професійної компетентності (методичні рекомендації).
5. Соф'янц Е. Структура професійної компетентності сучасного педагога // Управління освітою. – 2006. - №17. – С.4-5.

*Кравченко Тетяна Феодосіївна,
викладач спецдисциплін*

САМООСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

За Законом України «Про освіту» «педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру».

Самоосвіта викладача—це провідна форма вдосконалення професійної компетентності, що полягає в засвоєнні, оновленні, поширенні поглибленні знань, узагальненні досвіду шляхом цілеспрямованої, системної самоосвітньої роботи, спрямованої на саморозвиток та самовдосконалення особистості, задоволення власних інтересів і об'єктивних потреб освітнього закладу.

Самоосвіта викладача не повинна зводитися до відновлення знань, якими він володіє, мова йде про ознайомлення з новітніми педагогічними та психологічними дослідженнями, пошук нових напрямків у методиці та організації навчально-виховного процесу, розгляд на високому науковому рівні педагогічних проблем, що викликають утруднення в практичній роботі.

Самоосвіта сприяє формуванню компетентностей, володіння якими є вимогою часу, запорукою гармонійного розвитку та формує образ викладача яку спішної людини, при цьому дозволяє розширити межі власного світогляду, отримати новий досвід.

Самоосвіта буде результативною тоді, коли буде правильно спланованою. Адже можна щодня гортати шпальти науково-методичної преси чи спеціальних сайтів Інтернету, проте залишатися на низькому професійному рівні.

Навчання педагога має бути безперервним. Самовдосконалення як соціальний процес базується на вимогах суспільства та професії до особистості фахівця.

Одним із наріжних моментів розвитку суспільства є можливість та бажання людини до саморозвитку. Світ розвивається семимільними кроками: з'являються нові галузі знань (наприклад, «зелена» енергетика), «електронні» уряди, реальна участь громади в управлінні місцевими бюджетами, сучасні технології дають можливість «тримати світу долоні», готуються і видаються підручники, що оживають за допомогою відповідної програми гаджета. У цьому інформаційному вирі викладачу варто не лише триматися на плаву, а впевнено показувати напрям руху студентській молоді.

Добре, що у багатьох з нас є академічні знання, професійний досвід – це надійний фундамент, на якому можна звести «розумний будинок» сучасної освіти.

Отже, самоосвіта є інструментом, що забезпечує активне вдосконалення вмінь і навичок викладача, а потім дає змогу використовувати їх у реальному часі для вирішення професійних, життєвих ситуацій.

На сьогодні ми маємо велику кількість можливостей для професійного вдосконалення. Найбільше ресурсів для цього зосереджено у глобальній мережі Інтернет. Ці ресурси можна поділити на дві великі групи:

- освітні ресурси, на яких можна отримувати знання online;
- ресурси, на яких можна отримати запрошення на семінар, тренінг, майстер-клас, конференцію тощо.

До першої групи слід віднести найпопулярніші освітні ресурси:
- «Prometheus» – український громадський проект масових відкритих онлайн-курсів, метою якого є безкоштовне надання доступу до курсів всім бажаючим, а також надання можливості публікувати та розповсюджувати такі курси провідним викладачам; ще один із провідних ресурсів із найбільшою базою безкоштовних курсів з різних напрямків знань – «На урок», «Всеосвіта», «Освіторія», громадська організація «ЕдКемпУкраїна» та ін.

До другої відносяться сайти, групи в соціальних мережах, які розсилають інформацію про проведення offline/online конференцій, форумів, тренінгів, курсів, публічних лекцій.

Окремим пунктом необхідно виділити наукову роботу викладача, яка неабияк дозволяє вдосконалюватись професійно(в конкретній галузі знань).

Важливим елементом самоосвіти є участь у громадських проектах. Ви можете відкрити для себе нову сферу знань, розширити звичне коло знайомств, спробувати себе в новій ролі.

У зв'язку з стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, активним їх впровадженням у всі сфери людської діяльності та

освітньою реформою у середній освіті, на перший план виходить формування у студентів однієї з ключових компетентностей, таких як інформаційно-цифрова. Зрозуміло, що ІКТ-компетентність викладача має відповідати викликам часу. Компонентами ІКТ-компетентності можна вважати готовність викладача до:

- пошуку і відбору додаткової інформації для навчання з врахуванням можливості мережі інтернет, розмноження навчальних матеріалів, сканування, цифрового фотографування і відеозапису;
- використання готових мультимедійних розробок з освітньою і виховною метою;
- представлення освітньої інформації з використанням різних прикладних комп'ютерних програм (Word, Paint, PowerPoint, Publisher та ін.);
- розробки комп'ютерних тестів, систем рейтингової оцінки знань студентів на основі стандартних комп'ютерних програм і програм-оболонок;
- створення баз даних і власних інтернет-ресурсів навчального призначення;
- участі в роботі мережеских об'єднань викладачів, інтернет конференцій з метою підвищення свого професійного рівня та обміну досвідом;
- виготовлення дидактичного комп'ютерного матеріалу.

Всі вище викладені інструменти використовуються мною для підвищення мого професійного рівня, вдосконалення ряду умінь та навичок, які я потім використовую при роботі та спілкуванні із здобувачами освіти.

Наведу лише декілька прикладів. Я створила свій блог, де розміщую свої дописи і надаю можливість здобувачам освіти прочитати й прокоментувати розміщений матеріал.

Я розробила дистанційний курс «Технологія приготування напівфабрикатів із м'яса, птиці, субпродуктів» з предмета «Технологія приготування їжі з основами товарознавства» для учнів професії 5122 «Кухар», кваліфікація: 4 розряд. Курс побудований відповідно до чинної програми цієї професії. Обсяг курсу – 18 годин.

Перевірка рівня засвоєння знань учнями здійснюється шляхом

тестування, яке вони проходять на платформі «Всеосвіта». Я розробила тестові завдання по всіх дисциплінах.

Мною розроблений електронний навчальний посібник з дисципліни «Основи промислової санітарії».

В нашій роботі досягти чого єсуттєвого (підвищити показники якості засвоєння матеріалу, що викладаєш, наприклад) можна тільки дякуючи невинній праці над собою. Постійний пошук і апробація нового має стати нормою, якщо викладач хоче бути успішним. Самоосвіта має стати потребою особистості викладача.

Чи готові ви до самоосвіти? Чи потрібно це вам? Чи не занадто ви впевнені у своїй майстерності? А хто не хоче відставати, мусить рухатися вперед, і не зупинятися, досягнувши вершини, а підійматися вище. У цьому полягає основна місія сучасного викладача.

І завжди пам'ятайте слова Джимі Рона — всесвітньо відомого філософа бізнесу, який розробляв стратегії діяльності Соса-Сола, ІВМ, Хегох і був особистим бізнес-тренером Білла Гейтса: «Формальна освіта допоможе вам вижити, а самоосвіта приведе вас до успіху».

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017р. №2145-VIII. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Сидорчук Н.Г. Самоосвіта як форма організації навчання у системі освіти дорослих //

Інтернет-ресурси:

4. Всеосвіта-<https://vseosvita.ua/journal>
5. На урок-<https://naurok.com.ua/journal>
6. Освіторія-<https://osvitoria.media/>

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Необхідною умовою зростання особистості як фахівця є її самовизначення у професійній діяльності, оскільки перед особистістю постійно виникають проблеми, що вимагають від неї визначення свого ставлення до професій, аналізу та рефлексії власних професійних досягнень, прийняття рішення щодо вибору професії, уточнення та корекції кар'єри, вирішення інших професійно обумовлених питань.

Свідомість людини, як явище, розглядалось психологами та філософами. З погляду психології, свідомість можна розглядати як форму психіки. Свідомість – це здатність людини пізнавати навколишній світ та саму себе за допомогою мислення та розуму, в результаті чого формується інтелект особистості. За визначенням С. Л. Рубінштейна, «свідомість – це специфічна форма відображення об'єктивної дійсності, що існує поза і незалежно від неї» [1, с. 20].

Професійна свідомість є формою суспільної свідомості і являє собою сукупність основних соціальних вимог, ідеалів, уявлень, звернених до конкретної професії, покликаних регулювати професійні відносини людей і співвідносити вузькопрофесійні вимоги з суспільними установками. Поняттям «професійна свідомість» позначається та частина суспільної свідомості, яка виникає в її структурі як проекція спеціалізації трудового досвіду конкретних професійних груп у результаті суспільного поділу праці [2].

Професійна свідомість репрезентує характер і рівень професіоналізму, й саме вона забезпечує виконання низки відповідних функцій. У найзагальнішому розумінні така свідомість маніфестує здатність ставити і розв'язувати професійні задачі і завдання. Змістовні, рівневі та структурні особливості професійної свідомості врешті-решт й визначають

прогнозування, цілеутворення, планування, прийняття рішень, контроль, а також оцінку й корекцію діяльності фахівця.

Функціонування професійної свідомості будь-якого фахівця відбувається відносно як зовнішньої, так і внутрішньої діяльності. Насамперед, це емоційно-вольові процеси, способи мислення, інтуїція та майстерність фахівця. Вони включають відчуття, думки, ідеї, ідеали, образи, концепції тощо [2].

Професійна свідомість є тим психологічним утворенням, в якому інтегруються професійні цінності, науково-теоретичні знання, програми професійних дій, а також знання людини про себе як про представника певної професії. І саме професійна свідомість виступає репрезентантом всіх цих аспектів, рівнів, функцій у практичній та теоретичній професійній діяльності. Професійна свідомість починає формуватися у процесі усвідомлення фахового шляху й розвивається протягом усіх етапів ділового життя особистості.

Категорією «професійна свідомість» можна охопити всі формовияви свідомості особистості, що пов'язуються з її профдіяльністю і визначаються багатьма чинниками: місцем професії у структурі суцільного виробництва, ставленням самої особистості до професії, до її представників та до себе як носія окремої професії чи певного фаху, усвідомленням її чи його реальної значущості для суспільства; рівнем здобутих професійних знань і вмінь, здійсненням самоаналізу стосовно перспектив власного професійного зростання; сформованими професійними ідеалами, уявленнями про еталон професіонала; рівнем розвитку професійних здібностей та рис, а також осмисленням власних фахово вагомих властивостей; професійними досягненнями [1].

Отже, професійна свідомість – це сукупність представлених у свідомості людини (в його рефлексивної психіці) знань про особливості професійної діяльності. Професійна свідомість є тим психологічним утворенням, в якому інтегруються професійні цінності, науково-теоретичні

знання, програми професійних дій, а також знання людини про себе як про представника певної професії. І саме професійна свідомість виступає репрезентантом всіх цих аспектів, рівнів, функцій в практичній та теоретичній професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Акопов Г. В. Проблемы сознания в психологии: Учеб. пособие. / Г. В. Акопов. // – М.: Изд-во МПСИ; Воронеж: Вид-во НПО «МОДЭК», 2004
2. Клімова Г. П. Правосвідомість: до теорії питання / Г. П. Клімова // Актуальні проблеми інноваційного розвитку. – 2012. — №2. – С. 56- 61.
3. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / Рубинштейн С. Л. – СПб.: Питер, 2010. – 713 с.

*Клявзунік Василь Анатолійович,
майстер виробничого навчання*

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГА, ЯК МЕТА І РЕЗУЛЬТАТ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

Особистісне зростання педагога – це власна активність людини у зміні себе, в розкритті, збагаченні своїх духовних потреб, творчості, всього особистісного потенціалу. Саморозвиток інтегрує діяльність суб'єкта, спрямовану на розвиток характеру, здібностей та індивідуальності. Розробка і освоєння інновацій передбачає наявність у вчителів здатності до продукування нового, тобто високорозвинену здатність до творчості. Таким чином, сучасну школу створює вчитель творчого типу. Причому під творчістю розуміється не тільки створення нового продукту, нових технологій, прийомів і методів, технік, але й реалізація потенційних можливостей і здібностей учителя, його потреби в самореалізації.

Педагогічному працівнику творчого типу притаманні такі особистісні функції якості: володіння рефлексією, прийняття особистісного сенсу педагогічної діяльності, здатність до презентації свого особистісного досвіду та ін. Саме готовність до творчості дозволить вчителю організувати

дослідницьку, пошукову діяльність. При вдосконаленні майстерності та розвитку компетентності перед учителем постає цілий ряд задач особистісного розвитку. Професійне самовиховання спрямоване на реалізацію педагогом себе як особистості. Прагнення до самовдосконалення, самоосвіта є важливими чинниками професійного зростання вчителя, що забезпечують розширення його творчих можливостей, пізнавальних інтересів та формування творчої індивідуальності.

Важливе значення для професійно-особистісного зростання вчителя мають:

1. Оволодіння передовим педагогічним досвідом, пошуковою дослідною роботою.

2. Систематичне вивчення філософської та психолого-педагогічної літератури, законодавчих актів держави про освіту, виховання та навчання; зустріч із новаторами; участь у роботі методичних об'єднань, семінарів, конференцій, педагогічних читань тощо.

3. Ознайомлення з педагогічною пресою, радіо, телебаченням, Інтернетом. Вони швидко реагують на всі зміни, що відбуваються у системі педагогічної освіти та навчально-виховному процесі, ознайомлюють із досвідом педагогів-новаторів, науково-педагогічними новинками, матеріалами різноманітних зустрічей, конференцій тощо.

Педагог, що володіє свободою самовираження, уміє керувати власним розвитком, може спрямувати свої творчі сили на пошук нових шляхів навчання і виховання учнів. Учителю необхідно знати свої сильні і слабкі сторони, постійно формуватив собі внутрішній стрижень особистісного зростання, яке є неодмінною умовою досягнення професіоналізму . Становлення педагога як професіонала і суб'єкта продуктивної діяльності - це процес наближення до ідеалів культури, вершин професіоналізму, творчої самореалізації. Учені наголошують на нерівномірності етапів і ступенів професійного становлення особистості, позначаючи її як індивідуальну траєкторію професійного зростання, професійну кар'єру.

Самоосвіта сприяє формуванню індивідуального стилю педагогічної діяльності, допомагає в осмисленні педагогічного досвіду і власної самостійної праці, є засобом самопізнання і самовдосконалення, шляхом педагогічного розвитку. Для того щоб наблизити свій реальний образ до ідеалу, потрібно вміти керувати власним розвитком. Насамперед це означає уміння взяти на себе відповідальність за власне життя і професійну діяльність, вибудувати таку професійну освітню стратегію, яка б враховувала індивідуальні особливості, можливості, запити, задовольняла потребу в освіті, підвищенні кваліфікації в обраній сфері, інтелектуальному, фізичному, духовному розвитку. А це все передбачає оволодіння навичками самоорганізації саморегуляції. У самоорганізації виявляється психологічна готовність до педагогічної діяльності, у саморегуляції – свідоме управління своєю поведінкою, психікою, енергетичним потенціалом, контроль над емоціями, збереження здатності критично мислити і розв'язувати складні проблеми. Отже, основними шляхами професійного розвитку є професійне навчання, розвиток кар'єри і самоосвіта педагога. Професійний розвиток веде до принципово нового способу життєдіяльності вчителя – творчої самореалізації в професії, яка дає змогу виявити свої індивідуальні професійні можливості. Найкоротша формула професійної діяльності педагога – постійна праця, творчість, гармонія знань, почуттів і поведінки.

Список використаних джерел

1. Самоосвіта педагога як умова підвищення його професійної компетентності (методичні рекомендації).
2. Клімова Г. П. Правосвідомість: до теорії питання / Г. П. Клімова // Актуальні проблеми інноваційного розвитку. – 2012. — №2. – С. 56- 61
3. Соф'янець Е. Структура професійної компетентності сучасного педагога // Управління освітою. – 2006. - №17. – С.4-5

ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ АКТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГІВ, ЯК СТИМУЛЮВАННЯ ДО САМОВИЗНАЧЕННЯ І САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Професійне самовиховання спрямоване на реалізацію педагогом себе як особистості. Прагнення до самовдосконалення, самоосвіта є важливими чинниками професійного зростання вчителя, що забезпечують розширення його творчих можливостей, пізнавальних інтересів та формування творчої індивідуальності.

Важливе значення для професійного зростання педагога мають:

1. Оволодіння передовим педагогічним досвідом, пошуковою дослідною роботою. Унаслідок ознайомлення з діяльністю кращих педагогів та її аналізу вчитель глибше осмислює закономірності навчально-виховного процесу, вчиться педагогічно правильно сприймати кожен учинок дитини, знаходити причини конфліктів і способи їх розв'язання.
2. Систематичне вивчення філософської та психолого-педагогічної літератури, законодавчих актів держави про освіту, виховання та навчання; зустрічі з новаторами; участь у роботі методичних об'єднань, семінарів, конференцій, педагогічних читань тощо.
3. Ознайомлення з педагогічною пресою, радіо, телебаченням, Інтернетом. Вони швидко реагують на всі зміни, що відбуваються у системі педагогічної освіти та навчально-виховному процесі, ознайомлюють із досвідом педагогів-новаторів, науково-педагогічними новинками, матеріалами різноманітних зустрічей, конференцій тощо. Популярними серед учителів є газети "Освіта", "Шкільний світ", журнали "Рідна школа", "Шлях освіти" та інші, а також зарубіжні періодичні психолого-педагогічні видання.
4. Ознайомлення із національною системою виховання, що втілює виховну мудрість українського народу, його кращих учених, прогресивні традиції

українців у родинному вихованні, виховне значення українських народних звичаїв, традицій, свят, обрядів.

У процесі професійного самовиховання педагог має відчутти свободу самовираження. Педагогічну діяльність не можна регламентувати і втиснути у рамки інструкцій. Лише за утвердження професійної свободи можлива ефективна організація процесу професійного зростання вчителя, що є своєрідним пошуком свого шляху, набуття власного "голосу", власного "почерку". Педагог, що володіє свободою самовираження, уміє керувати власним розвитком, може спрямувати свої творчі сили на пошук нових шляхів навчання і виховання учнів.

Майстру необхідно знати свої сильні і слабкі сторони, постійно формувати в собі внутрішній стрижень особистісного зростання, яке є неодмінною умовою досягнення професіоналізму.

Важливою складовою професійної діяльності сучасного педагога є самопізнання, зіставлення своїх особистісних особливостей із вимогами творчо-креативної педагогіки. Він має не лише володіти професійними знаннями та вміннями, а й уміти творчо змінювати свою особистість, спираючись на психологічні знання, духовно-моральні цінності суспільства та водночас зберігаючи власну індивідуальність. Усі перераховані вміння є складовими професійного зростання педагога.

На часі перехід від репродуктивної педагогічної практики до творчо-креативної. Тож побудова освітнього процесу на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії з вихованцями є актуальною проблемою педагогів дошкільного закладу. Особистість педагогів – головний інструмент виховного впливу, тому перед вихователями поставлені високі вимоги щодо їхніх особистісних якостей.

Сучасний педагог має досконало опанувати засоби формування активної особистості, її стимулювання до самовизначення й самореалізації. А досягти цього можна лише за умови майстерного володіння мистецтвом самовдосконалення.

Педагог, який має свободу самовираження й уміє керувати власним розвитком, зможе спрямувати свої творчі сили і на пошук нових шляхів розвитку, навчання і виховання дітей.

Аби розуміти, у якому напрямі здійснювати саморух і як оптимально його спланувати, вихователю необхідно знати свої сильні і слабкі сторони, постійно формувати в собі внутрішній стрижень особистісного зростання, що є обов'язковою складовою досягнення високого професіоналізму. Це можливо за умови об'єктивного самооцінювання, самоаналізу, самоконтролю у процесі педагогічного спілкування.

Тож одним з основних завдань педагога є вдосконалення професійно значущих якостей особистості: розширення світогляду, збереження і зміцнення професійного здоров'я, підвищення рівня методичної підготовки, формування своєї духовної культури, педагогічного мислення, творчості. Тому, визначаючи мету самовдосконалення, важливо відповісти собі не лише на запитання «Яким я хочу бути?», а й на запитання «Для чого я хочу таким бути?».

Особистісна зрілість кожного вихователя проявляється в його умінні визначати свою «зону найближчого розвитку» у професійному значенні, тобто виокремлювати перспективні шляхи розширення зон саморозвитку.

Людина часто послуговується у своєму житті, іноді навіть не помічаючи цього, методами і прийомами самовиховання, зокрема такими як: самоаналіз, самозаборона, самозауваження, самопідбадьорення, самонавіювання, аутотренінг тощо. Саме вони часто спонукають людину до активних дій.

Список використаних джерел

1. Підласий І., Трипольська С. Формування професійного потенціалу як мета підготовки вчителя // Рідна школа. - 1998. - №1. - с. 3 - 8.

2. Мороз О. Г., Омеляненко В. Л. Перші кроки до майстерності. — К., 1992. — С. 15—18.
3. Мельникова І.М., Непіга Ю.П. Методичні вказівки до проведення спецкурсу: Елементи акторської психотехніки у процесі підготовки педагога. — К., 1992.
4. Сисоєва С.О. Підготовки вчителя до формування творчої особистості учня. — К., 1990. Розд. III, ст. 188-201; розд. IV, ст. 230-248.

Зміст

1. Баховська М.В. Компетентність та самоосвіта педагога.....	4
2. Кух С.М. Професійне зростання, психологічні особливості та саморозвиток	8
3. Гладь О.П. Модель самоосвіти педагога.....	11
4. Данилік С.М. Впровадження основних принципів особистісного зростання.....	14
5. Матюк Н.Л. Самоосвіта як безперервний процес саморозвитку та самовдосконалення професійної компетентності педагога.....	17
6. Оласюк В.С. Комунікативність – важлива складова самоосвіти педагога.....	20
7. Муха Н.В. Умови реалізації індивідуальної освітньої траєкторії професійного розвитку педагогів у системі неперервної освіти.....	25
8. Кравченко Т.Ф. Самоосвіта як інструмент вдосконалення педагогічної майстерності.....	30
9. Абрамович В.В. Розвиток професійної свідомості майбутніх педагогів професійного навчання.....	35
10. Клявзунік В.А. Особистісне зростання педагога, як мета і результат педагогічного процесу.....	37
11. Бурдак Н.В. Засоби формування активної особистості педагогів, як стимулювання до самовизначення і самореалізації.....	40

Особистісне зростання педагога як запорука успішної реалізації методичної теми: матеріали доповідей (тез) учасників науково-практичного семінару (29 жовтня 2021 року) / за наук. ред. кан. тех. наук А.В. Хомича, викладача-методиста Т.П. Герасимик-Чернової / упорядники Т.П. Кузьмич, Н.П. Літвинчук. – Любешів, 2021 р. – 45 с.